

Ο παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας μαθαίνει, αξιοποιώντας την ψηφιακή φωτογραφία. Το φωτογραφικό υλικό, ως μέσο αξιολόγησης των ψυχοπαιδαγωγικών προγραμμάτων.

Μακρογκίκα Μαρία – Ευαγγελία, Βρεφονηπιοκόμος

Την τελευταία δεκαετία, οι παιδαγωγοί χρησιμοποιούν τα εποπτικά μέσα με στόχο την ανάλυση και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου τους, αλλά και την ανατροφοδότηση της καθημερινότητας της τάξης (Ζέρβα, 2002). Σκοπός της εργασίας ήταν η αξιολόγηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των παιδαγωγικών δράσεων μιας τάξης μικρών νηπίων. Το υλικό της εργασίας αποτέλεσε το φωτογραφικό υλικό που υπήρχε σε ψηφιακή μορφή και τραβήχτηκε κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2008-2009. Σε δημόσιο βρεφονηπιακό σταθμό. Τα αποτελέσματα παρουσιάζουν χαρακτηριστικά των δράσεων, όπως το είδος των δραστηριοτήτων, τους χώρους διεξαγωγής, τα υλικά, ατομικές και ομαδικές εργασίες, το ρόλο του ενήλικα και του παιδαγωγού κτλ. Συμπερασματικά, μπορούμε να διατυπώσουμε ότι υπάρχει ποικιλία στις παιδαγωγικές δράσεις, καθώς και το γεγονός ότι η φωτογραφία μπορεί να αποτελέσει ένα ζωντανό είδος καταγραφής.

Εισαγωγή: Στους χώρους προσχολικής αγωγής, τα ψυχοπαιδαγωγικά προγράμματα περιλαμβάνουν δραστηριότητες που έχουν στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη των μικρών παιδιών (Dodge et al, 1998 · Adams, 1990 · Κιτσαράς, 1988 · Ντολιοπούλου, 2002 · Σιδηροπούλου & συν. 2002). Κάποιες εφαρμογές την τελευταία δεκαετία φανερώνουν ότι ο παιδαγωγός της τάξης είτε από προσωπική αναζήτηση ή με τη βοήθεια εξωτερικών συνεργατών (πχ. ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης ή ένα συναφές τμήμα κάποιου Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος) (Αναγνωστοπούλου & Ζέρβα, 2003 · Sidiroπούλου et al, 2003), αξιοποιεί τα σύγχρονα εποπτικά μέσα με στόχο τη συλλογή υλικού για δημιουργία αρχείου, αλλά κυρίως για ανάλυση, αξιολόγηση και ανατροφοδότηση της καθημερινότητας (Cohen et al, 2001 · Ζέρβα, 2002 · Ζέρβα, 2003). Εποπτικά μέσα συνδέονται πλέον άμεσα με τα πολυμέσα και πρόκειται για τεχνικές, οι οποίες προϋποθέτουν την αξιοποίηση ακουστικών, οπτικών, οπτικο-ακουστικών κτλ μέσων για τις ανάγκες μιας έρευνας (Δημητρόπουλος 2001). Οι μορφές που μπορούν να πάρουν αυτές οι τεχνικές έρευνας είναι πάρα πολλές και περιλαμβάνει από απλές ηχογραφήσεις και φωτογραφήσεις, μέχρι μαγνητοσκοπήσεις κτλ.

Σκοπός της εργασίας μας ήταν η διερεύνηση και αξιολόγηση των παιδαγωγικών δράσεων, μέσα από την αξιοποίηση του φωτογραφικού υλικού μιας τάξης μικρών νηπίων.

Στόχοι μας ήταν αφενός η διερεύνηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των δραστηριοτήτων που είχαν καταγραφεί μέσω της ψηφιακής φωτογραφικής μηχανής και αφετέρου η επιρροή του υλικού στη συνέχεια των ψυχοπαιδαγωγικών προγραμμάτων.

Το υλικό μας, αποτέλεσε το ψηφιακό φωτογραφικό υλικό που υπήρχε στην διάθεση μας και ανέρχεται στις 35 φωτογραφίες που συλλέχθηκε από τους παιδαγωγούς της τάξης κατά τη χρονική περίοδο Σεπτέμβριος 2008 – Ιούνιος 2009. Πρόκειται για τμήμα 17 νηπίων ηλικίας 2,5 - 4 ετών, σε δημόσιο βρεφονηπιακό σταθμό στην Αττική.

Για την ανάγνωση – ανάλυση του ψηφιακού υλικού, χρησιμοποιήθηκε πρωτόκολλο καταγραφής που κατασκευάστηκε για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας.

Αποτελέσματα : Από τα αποτελέσματα μας φάνηκε ότι από το σύνολο των φωτογραφιών που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα αυτή, οι 26 (74%) των δραστηριοτήτων που απεικονίζουν ήταν δράσεις ομαδικές και οι 9 (26%) ήταν ατομικές. Ως προς το χώρο οι 30 (86%) δραστηριότητες έλαβαν μέρος στο εσωτερικό του σχολείου (τάξη, τραπεζαρία) και οι 5 (14%) στην αυλή του. Όσον αφορά στο χρόνο των δράσεων, οι 15 (43%) ήταν σε ώρες δράσης του παιδαγωγικού προγράμματος, οι 13 (37%) σε ώρες ρουτίνας (προσέλευση, αποχώρηση, τραπεζαρία κτλ) και οι 7 (20%) σε διάφορες εκδηλώσεις του σχολείου, στα πλαίσια της σχολικής χρονιάς, όπως καλοκαιρινή και χριστουγεννιάτικη γιορτή, πάρτυ αποκρεών και παιδικά πάρτυ. Οι 7 (20%) των δράσεων ήταν στατικές, δηλαδή έλαβε χώρα κυρίως στα τραπέζια ή στο χαλί - μοκέτα, οι 19 (54%) κινητικές (οργανωμένο κινητικό παιχνίδι ή ελεύθερο παιχνίδι) και οι 9 (26%) αφορούσαν εικαστικές δράσεις. Ειδικότερα για τις δράσεις που είχαν σχέση με τα εικαστικά, οι 2 (22%) αφορούσαν σε παιχνίδι με υλικά πλαστικής, οι 5 (56%) σε κολλάζ και οι 2 (22%) σε ζωγραφική. Όσον αφορά στο παιδαγωγικό υλικό, στις περισσότερες δραστηριότητες 25 (71%) υπήρχε, ενώ στο 10 (29%) δεν υπήρχε υλικό. Από το υλικό που χρησιμοποιήθηκε για τις δράσεις, οι 4 (16%) αφορούσε στο οικοδομικό υλικό, οι 8 (32%) σε όργανα μουσικής ή γυμναστικής, οι 5 (20%) σε εικαστικό υλικό, 4 (16%) σε φυσικό και άχρηστο υλικό και άλλες 4 (16%) σε άλλα υλικά (παιχνίδια της τάξης). Ο ενήλικας που παρευρισκόταν στο χώρο και επέβλεπε, συμμετείχε ή οργάνωνε τις δραστηριότητες ήταν στις 29 (83%) ο παιδαγωγός της τάξης και στις 6 (17%) υπήρχε συνεργασία με κάποιον εξωτερικό συνεργάτη (γυμνάστρια, κλόουν, άλλο προσωπικό του σταθμού). Ο ρόλος του παιδαγωγού ήταν στις 15 (43%) δραστηριότητες συνοδευτικός ή παρεμβατικός, ώστε να εξηγήει το πως μπορεί να διεξαχθεί η δράση και στις 20 (57%) ήταν αποστασιοποιημένος, καθώς κάποιες από τις φωτογραφίες αφορούν σε ελεύθερο παιχνίδι, ή ακόμα και παρατηρητικός, καθώς σε κάποιες από τις φωτογραφίες το συμβολικό παιχνίδι έπαιρνε μια ενδιαφέρουσα τροπή, ώστε να θελήσει ο παιδαγωγός να το καταγράψει στην φωτογραφική μηχανή.

Συζήτηση: Αναλύοντας το φωτογραφικό υλικό που προέρχεται από το συγκεκριμένο τμήμα ενός ιδρύματος προσχολικής αγωγής μπορούμε να διατυπώσουμε, σε ένα τμήμα μικρών νηπίων είναι δυνατόν να υπάρχει ποικιλία στα εκπαιδευτικά προγράμματα που υιοθετούνται τόσο ως προς το είδος των παιχνιδιών και των δραστηριοτήτων, όσο και στα υλικά που επιλέχθηκαν (ποικιλία, ποσότητα, πρωτοτυπία. Αντιλαμβανόμαστε επίσης ότι η φωτογραφία είναι δυνατόν να αποτελέσει ένα ζωντανό μέσο καταγραφής, ώστε να μπορεί ο παιδαγωγός να καταγράψει, να αρχειοθετήσει και φυσικά να προχωρήσει σε διαδικασίες αξιολόγησης του παιδαγωγικού έργου που επιτελείται στην τάξη του αλλά και διαδικασίες αυτοαξιολόγησης. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο εργασίας ο παιδαγωγός, είναι εφικτό να ορίσει κριτήρια και να αξιολογήσει τις επιλογές του τμήματος του, τόσο σε επίπεδο τάξης όσο και έξω από αυτή, με τη βοήθεια εξωτερικών συνεργατών ώστε να

αξιοποιήσει τη δυναμική της παιδαγωγικής ομάδας και τη δυνατότητα του βρεφονηπιακού σταθμού να αποτελέσει ένα τοπίο πολυεπίπεδης επικοινωνίας και μάθησης (Δημητριάδη, 2001 · Σιδηροπούλου & Τσαούλα, 2008 · Ματσαγγούρας, 2008) ενώ ο ίδιος να γίνει ερευνητής του έργου του και να μάθει, αντλώντας στοιχεία από τις επιλογές του (Μπαγάκης, 2002 · Τριλιανός, 2009).

Συμπεράσματα – Προτάσεις: Ο εκπαιδευτικός, είναι σημαντικό να εισάγει τα εποπτικά μέσα κατά την υλοποίηση των παιδαγωγικών προγραμμάτων ώστε να μπορεί να αξιοποιήσει και να αξιολογήσει γενικά το εκπαιδευτικό του έργο αλλά και ο ίδιος να διδαχθεί από τις επιλογές του, π.χ. τις δράσεις που οργανώνει και το περιεχόμενο αυτών, τη συμμετοχή των παιδιών σε αυτές, την εξέλιξη των ικανοτήτων των νηπίων κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς αλλά και απουσία επιλογών όπως διαχείριση θεμάτων διαφορετικότητας (Δημητριάδη & Σταμούλου, 2008) κοινωνικοποίησης (Μουσένα, 2004). Επίσης, τηρώντας ημερολόγιο δραστηριοτήτων με κύριο άξονα το φωτογραφικό υλικό μπορεί να στοχεύσει τόσο στην εξέλιξη του έργου του, μέσα από τη διεύρυνση γνώσεων και πρακτικών.

Βιβλιογραφικές παραπομπές

Adams, E. (1990). *Learning though landscapes*. Winchester: Learning though landscapes.

Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B. (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους. Μια εισαγωγή στις μεθόδους έρευνας δράσης* (μτφρ. Δεληγιάννη, Μ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Cohen, H. D., Stern, V., & Balaban, N. (2001). *Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών*, (επιμ. Βοσνιάδου, Σ.) (μτφρ. Ευαγγέλου, Δ.). Αθήνα: Gutenberg.

Dodge, D.T., & Colker, L.J. (1998). *The Creative Curriculum for early childhood*. Washington DC: Teaching Strategies Inc.

Sidiropoulou, T., Tsaoula, N., Zerva, M. & Papaprokopiou, N. (2003). The “Pedagogy of the image” within the framework of the investigation of the reciprocal relationship between the academic community and practicing educators. *Od Baštine za baštinu* (pp. 143-146). Hvar.

Αναγνωστοπούλου, Α. & Ζέρβα, Μ. (2003). Synergy: μια εμπειρία ενδο-σχολικής επιμόρφωσης στην προσχολική αγωγή. Στο *Proceedings of the Conference Respect of children’s needs and rights in early childhood education* (pp. 110-119). Athens: “Schedia” Centre of Artistic & Educational Training

Δημητριάδη, Σ., (2001). Συνεργασία...η 'αδικημένη' της εκπαίδευσης. Στο *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, τ. 20, σσ. 11-14.

Δημητριάδη, Σ.& Σταμούλου, Α. (2008). Απόψεις και στάσεις παιδαγωγών σχετικά με τη διαφορετικότητα και τις διακρίσεις στο Βρεφονηπιακό Σταθμό. Στο Χατζηδήμου, Δ., Μπίκος, Κ. κ.ά., (επιμ.) *Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*. Αθήνα: Γρηγόρης τ. Α, σσ 606-617.

Δημητρόπουλος, Ε. (2001). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας*. Αθήνα: Έλλην.

Ζέρβα, Μ. (2002). Το βίντεο ως μέσο σύνδεσης της καθημερινής πραγματικότητας με την έρευνα. Στο Μπαγάκης Γ. (επιμ) *Ο Εκπαιδευτικός ως ερευνητής* (σσ. 243 – 251). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ζέρβα, Μ. (2003). Τα παιδαγωγικά βοηθήματα. Στο ΕΑΔΑΠ (επιμ.) *Προς μια συνεργατική και συμμετοχική επιμόρφωση στην προσχολική αγωγή* (σσ. 211-240 & 257-266). Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός

Κιτσαράς, Γ. (1988). *Εισαγωγή στην προσχολική παιδαγωγική*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Ματσαγγούρας, Η. (2008). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Μουσένα, Ε., (2004). Πολιτική Κοινωνικοποίηση και Γνώση στο Νηπιαγωγείο. Στο *Εκπαιδευτικοί Προσανατολισμοί*, τ. 29-30, σσ. 5-7.

Μουσένα, Ε., (2006). Εσωτερική αξιολόγηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων προγράμματος Προσχολικής Αγωγής. Στο *ΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ... ΟΧΙ ΜΟΝΟ*, τ. 6, σσ. 7-13.

Μπαγάκης Γ. (επιμ) (2002). *Ο Εκπαιδευτικός ως ερευνητής* . Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ντολιοπούλου, Ε. (2002). *Σύγχρονα προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός.

Σιδηροπούλου, Τ., Βέλιου, Φ., & Μπιρλή, Μ. (2002) Παιδαγωγικές προεκτάσεις μέσα από τα ημερήσια ψυχοπαιδαγωγικά προγράμματα. Στα *Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου Ψυχοπαιδαγωγικής της προσχολικής ηλικίας*. Ρέθυμνο: Έκδοση Πανεπιστημίου Κρήτης. Τ. Α΄, σσ. 448 – 457

Σιδηροπούλου, Φ., & Τσαούλα, Ν. (2008). *Παιδικός σταθμός και έρευνα. Τοπίο πολυεπίπεδης επικοινωνίας*. Αθήνα: Ύψιλον.

Τριλιανός, Α. (2009). Εκπαιδευτική έρευνα: Από ακαδημαϊκούς ερευνητές στην καλλιέργεια της ιδέας του εκπαιδευτικού της τάξης ως ερευνητή. Στο Τριλιανός, Α. & Καραμήνας, Ι. (επιμ.) *Πρακτικά του 6^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος, Ελληνική Παιδαγωγική Έρευνα* (σσ.36-52). Τ. Α΄. Αθήνα: Ατραπός